

Motion till riksdagen 2011/12:Kr296

av **Gunnar Andrén m.fl. (FP)**

Alfred Nobels minne

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nationell och internationell insamling till Alfred Nobels minne.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett internationellt museum eller en internationell institution i Stockholm och Oslo till Alfred Nobels minne.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Sveriges marknadsföring av Nobelpriset då människor anländer till Sverige.¹

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkande 3 hänvisat till TU.

Motivering

Vem får årets Nobelpris i litteratur?

Det är en fråga om ställs år efter år, inte bara på Stortorget i Gamla stan i Stockholm där Svenska Akademien har sitt säte utan runt om i hela världen, år efter år. Inget pris, ingen internationell utmärkelse är, vågar vi påstå, så eftertraktat som detta. Nobelpristagare har ett särskilt symbolvärde och aura i alla tider: Det vittnar om kunskap, om snille, om smak, om idealitet och kvalitet, att mottagaren gjort något för mänskligheten.

Alfred Nobel (1833–1896) är vår tids mest kände svensk. Varje år berättas i all världens radio- och tv-kanaler, i tidningar och tidskrifter, om denne man bakom världens mest åtråvärda utmärkelse, Nobelpriset.

Att Alfred Nobels namn vid det här laget – 2011 – är mer känt, respekterat och eftertraktat utomlands än i Sverige ger i sig anledning till reflexioner: Hur hanterar vi i hans hemland den store donatorns minne?

Viss kan ingen vara om vad framtiden innebär, men det ligger i sannolikhetens riktning att Alfred Nobel även i framtiden kommer att vara sin tids mest kände svensk, säkert under vad som skulle kunna sägas vara överskådlig tid och – om namnet Alfred Nobel, hans minne och Nobelpriset vårdas väl – även under tiden därefter. Nobelstiftelsen äger rätten till namnet Alfred Nobel. Stiftelsen har juridisk rätt till namnet och har sett till att ingen – utan stiftelsens medgivande – kan bruka namnet Alfred Nobel. Det är utmärkt. Det är en säkerhet och investering i att namnet förknippas med höga ideal och kvalitet. Namnet är en internationell svensk klenod och måste nyttjas med eftertanke och klokskap.

Flera riksmöten har haft anledning att behandla förslag liknande detta som presenteras här. Så sent som den 8 juni 2011 avvisade 2010/11 års riksmöte – på förslag av kulturutskottet – de förslag och intentioner som ligger bakom och återfinns också i denna motion.

Men tiden arbetar för att namnet Alfred Nobel också skall bli så erkänt betydelsefullt också i Sverige som det är utomlands. Nobelprisets betydelse som varu- och kännemärke kan för Sveriges del inte överskattas.

Det ligger i såväl Nobelstiftelsens, Sveriges, Stockholms som framtidens intresse – och här bör även Oslo och Norge nämnas eftersom fredspriset har sitt säte i Norges storting enligt Alfred Nobels berömda testamente – att se till att kännemärket Alfred Nobel och varumärket Nobelpriset ges vidare spridning än som sker i dag.

De tre delar om Alfred Nobel som presenteras i denna motion har både egen bäring och utgör ett sammanhängande program:

1. En nationell och internationell insamling, från stater, myndigheter och institutioner och därtill alla andra från särintressen fristående, personer, företag och organisationer.
2. Uppförande av en internationell institution eller ett internationellt Nobelmuseum i Stockholm och ett motsvarande i Oslo.
3. Förknippandet av Nobelpriset och Alfred Nobels namn med Sverige och Stockholm (här lämnas Norge och Oslo därhän).

Fel! Okänt namn på

Låt oss ta punkterna i ordning – viktigt också från andra utgångspunkter.

1. En nationell och internationell insamling, från stater, myndigheter och institutioner och därtill alla andra från särintressen fristående, personer, företag och organisationer.

En av de viktigaste anledningarna till Nobelstiftelsens anseende – liksom Svenska Akademiens eller de vetenskapliga akademier som utser varje års Nobelpristagare – är frihet från bindningar till svenska och norska staten, till andra myndigheter av vad slag det vara må, undantaget Stortingets Nobelkommitté. Denna historiska konstruktion, vars höga ideal, frihet från statsmakten och övriga obundenhet, bevaras främst i akademiernas demonstrerade självständighet vid Nobelprisbesluten, framkommer inte minst genom att även mycket kontroversiella personer belönas med fredspriset, stundom även litteraturpriset.

Reaktionerna i Kina på valet av fredspristagare har samma karaktär som när valet en gång föll på en ideologiskt stark tysk motståndare till nazismen och Adolf Hitler i Nazityskland eller dåvarande Sovjetunionens motsvarande reaktion på valet av litteraturpristagarna Boris Pasternak och Alexander Solsjenitsyn. Att Nobelpriskommittéerna inte alltid behagar makten vittnar om dess från andra makter självständiga och obundna ställning. Att utse Nobelpristagare, inte minst i litteratur, är förvisso grannlaga av många skäl, men friheten från att vara beroende av statliga eller andra intressen är den viktigaste förutsättningen för att prisets värde är högre än dess i kronor räknade storlek.

Därför bör också ett nytt och framtidsinriktat Nobelmuseum – eller snarare Nobelinstitut – stå fritt från statens annars lika hjälpande som stjälpande hand. Är det möjligt? Ja, det borde kunna åstadkommas genom en internationellt präglad nationalinsamling, med högt ställt mål, att skaffa fram kanske ett par tiotals miljarder kronor under några år.

En nationalinsamling med internationell uppbackning från enskilda och företag, organisationer och andra – men inte stater – till ett internationellt inriktat Nobelmuseum eller Nobelinstitut, förslagsvis beläget på någon plats i centrala Stockholm respektive Oslo i ett område av rikskaraktär, borde kunna inbringa stora pengar. Då skulle man kunna bygga ett på varje ställe mycket framtidsinriktat museum eller institut där alla Nobelpristagares upptäckter redovisas – och där unga människor från hela världen kunde samlas för att ta del av världens olika historiska och framtida rön på vetenskapens område, även fredsarbetets och ekonomins.

Varje år kunde man ha en internationell Nobelveckan i kemi, i fysik, i medicin – och inte minst litteratur. I Oslo skulle på motsvarande sätt fredsprisveckan kunna arrangeras. Också framåtblickande årliga internationella ekonomikonferenser skulle kunna ta sin utgångspunkt i det oberoende Nobelinstitutets ram.

Vi skulle särskilt lägga till att unga människor, säg gärna besökande barn, skulle själva få göra intressanta experiment. Och med modern kommunikationsteknik skulle Nobelmuseet eller Nobelinstitutet vara centrum för många internationella konferenser med vetenskaplig inriktning.

Fel! Okänt namn på

Ett sådant projekt kostar pengar, ungefär som nationalarenor av skilda slag tenderar att göra. Men med stöd av både enskilda och företag som alla skulle få sina namn antecknade i museet för framtiden, borde en sådan internationell insamling – gärna tillsammans med Norge på samma sätt – tillsammans med internationella donationer kunna generera mycket pengar, bara man vet vad syftet är: Att sprida kunskap om det som var för framtida upptäckter i mänsklighetens tjänst.

Enligt vår åsikt bygger detta förslag på respekten för andan i Alfred Nobels testamente och Nobelstiftelsen oinskränkta rätt till namnet Alfred Nobel och vårdandet, liksom utvecklandet av detta, i nya tider.

Vem skulle kunna gå i spetsen för en sådan insamling? Det naturliga är att våra främsta folkvalda skulle utgöra dess stiftare, alltså talman och stortingspresident, tillsammans med förutvarande talmän, vice dito liksom förutvarande stortingspresidenter och vice sådana. Nobelstiftelsens ordförande och verkställande direktör borde därtill vara självskrivna ledamöter, som ordförande och sekreterare. Exakt hur en sådan här organisation skall se ut bör självfallet inte riksdagen eller stortinget träffa beslut om utan bör överlåtas till föreslagna stiftare.

2. Ett internationellt museum eller en internationell institution i Stockholm och Oslo till Alfred Nobels minne.

I Stockholm planeras nu ett permanent Nobelmuseum. De pengar som har anslagits för att öka besöksmöjligheterna i det nuvarande provisoriet vid Stortorget i Gamla Stan är välkomna men utgör självfallet ingen långsiktig lösning. En sådan får inte heller ta sin utgångspunkt i att man kan lösa någon stadsplanefråga i Stockholm eller nyttja någon nu befintlig lokal. Här gäller det att höja blicken: En byggnad i världen till Alfred Nobels minne.

I sin sista regeringsdeklaration den 13 september 2005 meddelade dåvarande statsministern Göran Persson (S) korthugget att ”staten kommer att aktivt stödja skapandet av ett nytt Nobelmuseum”. Sedan dess har, vid sidan om en utredning som Statens fastighetsverk gjort om placering på Skeppsholmen, föga hänt. Men det finns all anledning att tro att ministären Perssons löfte från 2005 gäller också ministären Reinfeldt (2006–).

Men är det bra att ett Nobelmuseum, eller snarare en stor Nobelinstitution innefattande bibliotek, föreläsningssalar, forskningsutrymmen, kommunikationscentrum, dokumentationscentrum etcetera, görs beroende av statliga bidrag? Så bra! är det lätt att tänka. Bidrag från staten – hurra!

Det kan tyckas osvenskt men inte minst för att bevara Nobelstiftelsens obundenhet, friheten från statligt beroende, bör finansiering ske på helt andra sätt. Det är också bakgrunden till punkten 1 ovan, att slå vakt om Nobelnamnets självständighet och oberoende av Sverige eller Norge, Stockholm eller Oslo.

Hur skall ett Nobelmuseum, ett Nobelinstitut, se ut? Det vore förmätet att här uttala ens önskningar, möjligen drömmar. Låt oss uttrycka det på det sättet att den som varit i Stockholm eller Oslo skall veta, precis som om vederbörande varit i Sydney, där ingen kan undgå att se Operahuset (Oslo har på motsvarande sätt under förra mandatperioden blivit en liknande intressant

Fel! Okänt namn på

förebild), eller i Alexandria, där samma sak gäller Världsbiblioteket (som för övrigt innehåller ett "Nobelrum"), eller i New York, som svårligen kan besökas utan att man noterat FN:s byggnad på Manhattan (en replik kan sägas utgöras av LKAB:s huvudkontor i Kiruna), vad man varit och vad man sett: Nobelbyggnaden i Stockholm eller Oslo.

Ibland, men ingalunda alltid, är det originella också det enastående, det excellenta. Stockholm har redan sitt Kungliga slott, Riksdagshuset, Stadshuset, Stockholms Olympiska Stadium och Globen, alla belägna i en av världens absolut vackraste och mest vattenrika huvudstäder. Men det finns plats för ytterligare ett byggnadsverk – Nobelinstitutet – att minnas av envar som kommer hit och varit i Sveriges huvudstad.

En internationell arkitektävling bör följaktligen utlysas när väl en plats är bestämd – vi är övertygade om att idériakedomen skulle flöda och antalet bidrag till en sådan internationell tävlan skulle överträffa allt vad vi tidigare varit med om.

3. Marknadsföringen av Alfred Nobels namn i anknytning till Stockholm.

Nobelnamnet skulle gynnas av att förekomma i ett internationellt, dagligt sammanhang; här behandlas endast Sverige och Stockholm, ej Norge och Oslo.

Den som numera kommer till Warszawas internationella flygplats landar på Frédéric Chopin. Det är naturligtvis ingen tillfällighet. På motsvarande sätt har Washingtons inrikes flygplats döpts om till Ronald Reagan National Airport, utrikesflygplatsen heter redan John Foster Dulles International. I New York landar vi på JFK (John F Kennedy) eller LaGuardia, uppkallad efter den berömda borgmästaren där Fiorello La Guardia.

I München är flygplatsen uppkallad efter Bayernpolitikern Franz Josef Strauss, i Paris efter president Charles de Gaulle, Roms internationella flygplats Fiumicino är numera mer känd som Leonardo da Vinci Airport, den enastående vetenskapsmannen.

Inte heller detta är självfallet någon tillfällighet. Det handlar om både marknadsföring och nationell stolthet – notera att Chopin, död vid 39 års ålder bodde i Paris och på andra håll under sina sista två årtionden i livet under vilka han aldrig besökte Warszawa.

Alfred Nobel tillbringade å sin sida stora delar av sitt liv utanför Sveriges gränser: Ryssland, USA, Frankrike och många andra länder, en sann internationalist men likväl, visar testamentet, med hjärtat i Sverige men stor förståelse för nabolandet Norge, vid Nobels frånfälle ännu i union.

Jubel och fanfarer: Prakt, glitter och skådespel. Direktsändning i tv från Nobelprisutdelningen och Nobelbanketten till allt fler länder. Intervjuprogram med Nobelpristagarna, "Årets snillen", sänds världen över.

Så ser det år efter år, en dag om året. Sverige och Stockholm i centrum för världens blickar. Alla stora tv-bolag rapporterar. I Oslo är det likadant när fredspriset delas ut samma dag, låt vara i något mindre skala.

Stockholm and Sweden. Oslo and Norway. I centrum för världens blickar. En dag om året. Men de övriga 364 dagarna?

Fel! Okänt namn på

Uppriktigt sagt: Om vi ett ögonblick bortser från Norge kan vi konstatera att Sverige grovt missköter den möjlighet att sprida kunskap om Sverige och om Stockholm som Nobelpriset ger oss. Nobelpriset – och uppfinnaren Alfred Nobel – blir allt viktigare som åtrådd utmärkelse, och det finns ingen internationell hedersbetygelse med högre värde än ett Nobelpris. Inte bara i den vetenskapliga världen utan överallt, jorden runt. Vi vet att all världens länder eftersträvar att få en Nobelpristagare.

Hittills har Nobelstiftelsen varit negativ till tanken på att döpa om eller komplettera Arlanda med namnet Alfred Nobel International Airport. I längden borde det inte vara en rationell hållning som gagnar Nobelstiftelsens höga syften. Att redan på Arlanda mötas av namnet Alfred Nobel borde vara intressant. Ty Alfred Nobel tillhör i dag världen, inte blott Sverige, Stockholm eller Nobelstiftelsen. Vilket inte hindrar att Alfred Nobel också är mycket svensk – och lite norsk, för att nu inte säga rysk, amerikansk eller fransk eller, ja, Den store internationalisten.

Låt oss sluta med detta: Vi i Sverige har ett särskilt ansvar för att Alfred Nobels minne skall fortsätta vara det som namnet förpliktar – men också göra det än mer känt. En skäl för vår store donator som satt Sverige och Norge på världskartan mer än någon annan.

Låt oss nu göra något tillbaka. Låt oss bygga ett framtidens Nobelinstitut i Stockholm och Oslo för pengar som vi samlar in tillsammans och med internationellt stöd och låt oss göra Alfred Nobels namn känt under också alla de 364 andra dagarna, inte bara den 10 december, om året och gärna genom att komplettera Arlanda med namnet Alfred Nobel International Airport.

Det skulle Alfred Nobel ha gillat.

Stockholm den 5 oktober 2011

Gunnar Andrén (FP)

Barbro Westerholm (FP)

Nina Lundström (FP)

Ulf Nilsson (FP)